

Nr 22

Försvarsutskottets betänkande med anledning av motion om en samordning i samhällsplaneringsarbetet m. m. från totalförsvarssynpunkt.

Motionen

I motionen 1973:1122 av herrar Pettersson i Kvänum (c) och Larsson i Staffanstorp (c) om en samordning i samhällsplaneringsarbetet m. m. från totalförsvarssynpunkt har hemställts att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t begära åtgärder för att få till stånd en samordning i samhällsplaneringsarbetet, industri- och jordbrukspolitiken, där man mera väger in effekten från totalförsvarssynpunkt av olika åtgärder.

I motionen betonas det militära försvarets samhällsekonomiska betydelse och nödvändigheten att finna vägar att begränsa försvarskostnaderna utan att därför försvarseffekten försvagas. Om man på sikt skall kunna hålla försvarskostnaderna på en rimlig nivå utan att minska försvarseffekten, anser motionärerna det nödvändigt att göra en översyn av försvarets utformning och funktion sett från totalförsvarssynpunkt. Försvarsfrågan är — framhåller motionärerna — inte bara en fråga om det militära försvaret, en kanske minst lika viktig del i detta komplex utgörs av vår allmänna beredskap för en krissituation exempelvis i fråga om livsmedelsförsörjning, industriproduktion, energiförsörjning och kommunikationer. En hög beredskapsnivå och en förutseende planering av samhället i fredstid i syfte att göra oss mindre sårbara för angrepp måste vara viktiga beståndsdelar i vår framtida försvarsplanering.

Motionärerna tar upp de strukturella förändringarna i samhället och de konsekvenser dessa fått för vår försörjningsberedskap. Utvecklingen såväl inom jordbruket som inom näringslivet i övrigt har inneburit att vi i högre grad än tidigare är beroende av import. Koncentrationen till färre och större produktionsenheter har också gjort oss mycket mera sårbara. Problemet accentueras ytterligare av att stora och viktiga industrier oftast är förlagda till områden som även av andra skäl kan betraktas som förstahandsmål för en angripare.

I totalförsvaret ingår jordbruket som en mycket viktig länk. Vår självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel är f. n. 85–90 % vid normala produktionsförhållanden. Det är enligt motionärerna kanske ändå inte själva livsmedelsimporten som väger tyngst. De anför:

Den faktor som på ett allvarigare sätt kan bidra till att försvåra vår livsmedelsförsörjning är vårt stora beroende av importerade förnödenheter — gödningsmedel, fodermedel, drivmedel, maskiner och reservdelar. Detta beroende gör att vår produktionskapacitet per enhet i ett avspärrningsläge skulle försämrast mycket kraftigt. En god beredskap på detta område liksom bevarandet av jordbruksenheter över hela landet är

därför en grundläggande förutsättning för en acceptabel livsmedelsförsörjning i ett avspärrningsläge.

De svårigheter som blivit följden av strukturrationaliseringar och koncentrationsprocesser innebär enligt motionärerna inte att alla strukturella förändringar är av ondo. Det är inte heller fråga om att i så hög grad planera vårt samhälle för funktionsduglighet i krig eller vid avspärrning att det inte kan fungera tillfredsställande i fredstid. Vid planering och utformning av kommunikationer, industrilokalisering, jordbrukspolitik, energiförsörjning, sjukvård och alla andra samhällsfunktioner som är av betydelse i detta sammanhang måste man emellertid ta hänsyn till de olika alternativens för- eller nackdelar från försvarspolitisk synpunkt.

Motionärerna anser det ostridigt att en decentraliserad samhällsstruktur har stora fördelar från försvarssynpunkt, även om decentraliseringen framför allt syftar till att skapa goda livsmiljöer för människorna, att ge dem möjlighet att bo och arbeta där de önskar och att undvika de sociala problem som ofta visat sig bli följden av en starkt koncentrerad samhällsstruktur. Det ligger enligt motionärerna inte någon konflikt mellan dessa syften och önskemålen om att i planeringen även väga in effekterna för totalförsvaret av alternativa planeringsmodeller. Tvärtom är en decentraliserad samhällsstruktur, ett livskraftigt jordbruk över hela landet och ett väl utbyggt kommunikationsnät det lämpligaste alternativet från såväl miljö- som totalförvarssynpunkt.

Samhällsplaneringen

Den offentliga förvaltningen är i hög grad fackinriktad, vilket också kommer till uttryck i organisationen. Inom varje sektor av samhällslivet finns i regel statliga förvaltningsorgan på central och regional nivå. I kommunerna finns specialorgan för vissa sektorer, men där finns också genom den sammanhållna förvaltningen en naturlig samordning dem emellan. Arbetet inom den statliga regionala planeringen under senare år har inriktats på att förbättra samordningen i tid och rum mellan de olika sektorerna (bostäder, kommunikationer, skolor, sjukvård, socialvård, miljövärd osv.).

I det följande ges en kortfattad beskrivning av nuläget inom samhällsplaneringen. Delar av totalförsvaret behandlas i ett senare avsnitt.

Övergripande åtgärder

De övergripande insatserna från samhällets sida följer i huvudsak två huvudlinjer. Man strävar efter

- en mera samlad avvägning mellan olika regioner och orter i fråga om bl. a. fördelningen av resurser som är av betydelse för den ekonomiska utvecklingen, dvs. en samlad regional politik,
- bedömningar och avgöranden lokalt, regionalt eller på riksplanet för att förebygga eller lösa konflikter om utnyttjande av mark, vatten och andra naturresurser, dvs. en förstärkt översiktlig fysisk planering.

Riksdagen har genom en rad beslut tagit ställning till *den regionalpolitiska planeringens* mål och uppläggning. 1964 års riksdag antog riktlinjer för en aktiv lokaliseringsspolitik (prop. 1964:185, BaU 1964:48, rskr 1964:408), som mycket starkt betonade samhällsplaneringens betydelse för lokaliseringsutvecklingen i landet. 1970 års riksdag fattade beslut om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. (prop. 1970:75, SU 1970:103, BaU 1970:40, rskr 1970:270 och 304). Hösten 1972 har statsmakterna fastställt riktlinjer för den fortsatta regionalpolitiska planeringen (prop. 1972:111 bil. 1, InU 1972:28, rskr 1972:347).

På grundval av riksdagens beslut år 1964 om en aktiv lokaliseringsspolitik och år 1970 om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten har en regionalpolitisk planering genomförts i länen i två etapper -- länsplanering 1967 och länsprogram 1970. Denna planerings främsta syfte är att tjäna som en grund för samordningen av de statliga myndigheternas beslut om fördelning av utbyggnadsresurser mellan olika orter och regioner samt av lokaliseringsstödet till näringslivet. I enlighet med riksdagens beslut ligger tyngdpunkten i planeringsarbetet i länen.

I det regionalpolitiska handlingsprogram som riksdagen antog år 1972 slogs fast att en planering med i huvudsak den uppläggning som kännetecknar länsplanering 1967 och länsprogram 1970 bör bli ett bestående inslag i samhällsplaneringen. De vunna erfarenheterna borde summeras och läggas till grund för den fortsatta regionala utvecklingsplaneringen. Den 5 juni 1973 lämnade Kungl. Maj:t uppdrag till länsstyrelserna om fortsatt regional utvecklingsplanering -- länsplanering 1974 (Ds In 1973:9).

Genom statsmakternas regionalpolitiska handlingsprogram har skapats underlag för en rullande regional utvecklingsplanering. Ett huvudmål för regionalpolitiken är att de successivt tillgängliga resurserna skall utnyttjas så att tre väsentliga välfärdskomponenter -- arbete, service och god miljö -- blir tillgängliga för alla människor. Den plan för utveckling av den regionala strukturen och de angivna planeringsnivåerna för länen som riksdagen har godkänt utgör grunden för strävandena att nå detta huvudmål.

I cirkulär till samtliga statsmyndigheter (1973:24) har Kungl. Maj:t föreskrivit att statlig myndighet inom sitt verksamhetsområde skall följa de antagna riktlinjerna för regionalpolitiken och verka för att de regionalpolitiska målen nås.

Ett av medlen att nå de välfärdspolitiska målen är *fysisk riksplanering*.

I mitten av 1960-talet påbörjades inom dåvarande kommunikationsdepartementet vissa förarbeten för en fysisk riksplanering. År 1967 tillsattes en intern arbetsgrupp för att inledningsvis samla och sammanställa material. Gruppen flyttades i samband med departementsreformen år 1969 över till civildepartementet och samma år inrättades en expertgrupp med uppgift att ge råd och fortlöpande följa arbetet.

En sammanfattning av arbetsgruppens material och överväganden publicerades i december 1971 i rapporten *Hushållning med mark och vatten* (SOU 1971:75). Lagstiftningen om fysisk riksplanering behandla-

des vidare i en särskild promemoria (Ds C 1972:1). Rapporten och promemorian samt ett omfattande remissmaterial låg till grund för statsmakternas beslut hösten 1972 om riktlinjer för hushållningen med mark och vatten och lagstiftning för att främja sådan hushållning (prop. 1972:111 bil. 2 och 3. CU 1972:35, rskr 1972:348).

I cirkulär (1973:15) har Kungl. Maj:t anbefallt samtliga statsmyndigheter att beakta dessa riktlinjer som vägledande vid varje beslut som är av betydelse för användningen av mark eller vatten.

Organisatorisk samordning

Samhällsplaneringen framstod länge som en i första hand kommunal angelägenhet. Staten har emellertid i växande omfattning kommit att ta del i denna verksamhet, inte bara som lagstiftare utan också som administrativ huvudman för olika åtgärder av praktisk natur. Antalet centrala statsorgan som på olika sätt medverkar i arbetet med samhällsplaneringen är förhållandevis stort, vilket har gjort det angeläget att söka få till stånd en samordning av de statliga insatserna.

På *regional nivå* har skapats förutsättningar för en viss likformighet i handlandet genom 1970 års beslut angående riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen (prop. 1970:103, SU 1970:132, rskr 1970:308). Enligt instruktionen för länsstyrelserna (1971:460) skall dessa verka för att statlig, kommunal och landstingskommunal verksamhet i länet samordnas och anpassas efter de regionalpolitiska målen för länet. Det åligger länsstyrelsen bl. a. att ta befattning med den regionalpolitiska planeringen, plan- och byggnadsväsendet, naturvården och miljöskyddet. Länsstyrelsen har också viktiga uppgifter beträffande den civila försvarsberedskapen.

Länsstyrelsen är numera organiserad på tre avdelningar, nämligen en för samhällsplanering, en för skatteförvaltning och en för allmän förvaltning och förvaltningsrättskipning. Till avdelningen för samhällsplanering har förts personal och arbetsuppgifter bl. a. från de tidigare planerings- och naturvårdssektionerna, länsplaneringsverksamheten och länsarkitektkontoret. I denna avdelning ingår också en försvarsenhet för beredskapsplanläggning.

På *central nivå* är ansvaret för den statliga verksamheten på samhällsplaneringens område splittrat på ett flertal olika myndigheter under skilda departement. Spridningen av ansvaret för det egentliga planeringsarbetet framgår av nedanstående sammanställning.

<i>Planering</i>	<i>Myndighet</i>	<i>Departement</i>
Naturvård	Statens naturvårdsverk	Jordbruks
Bostadsförsörjning	Bostadsstyrelsen	Inrikes
Arbetsmarknadsfrågor	Arbetsmarknadsstyrelsen	Inrikes
Planärenden	Statens planverk	Civil
Grunddata härför	Statistiska centralbyrån	Finans
Grunddata härför	Lantmäteristyrelsen	Civil

Grunddata härför	Rikets allmänna kartverk	Civil
Grunddata härför	Centralnämnden för fastighetsdata	Justitie
Administrativ indelning m. m.	Kammarkollegiet (som remissinstans)	Civil (Finans)

Länsstyrelserna, som svarar för den regionala samordningen av samhällsplaneringen, sorterar under civildepartementet. Detsamma gäller riksnämnden för kommunal beredskap.

Även andra myndigheter medverkar på olika sätt i samhällsplaneringen i egenskap av fackmyndigheter för avgränsade sektorer. Som exempel på sådana myndigheter kan nämnas civilförvarsstyrelsen (försvarsdepartementet), socialstyrelsen (socialdepartementet), statens vägverk, postverket och televerket (kommunikationsdepartementet), skolöverstyrelsen (utbildningsdepartementet), lantbruksstyrelsen, produktkontrollnämnden – tidigare giftnämnden – och statens livsmedelsverk (jordbruksdepartementet) samt överstyrelsen för ekonomiskt försvar (handelsdepartementet).

Vissa frågor av betydelse för samhällsplaneringen handläggs mer eller mindre direkt inom *vederbörligt departement*. I första hand gäller detta frågor inom jordbruksdepartementets, inrikesdepartementets och civildepartementets ansvarsområden. I vissa fall har för beredningen av sådana ärenden inrättats särskilda beredningar, expertgrupper och liknande.

Inom jordbruksdepartementet fungerar miljövårdsberedningen som ett rådgivande och informerande organ åt regeringen i miljövårdsfrågor. Till beredningens verksamhetsområde hänförs även frågor på den fysiska samhällsplaneringens område. Beredningen består av chefen för jordbruksdepartementet, ordförande, samt f. n. 26 ledamöter. Bland dessa märks personer knutna till centrala ämbetsverk med uppgifter som berör miljövården, till organisationer för näringslivet och dess anställda, till kommunala intressen samt till en rad forskningsinstitutioner.

Inom inrikesdepartementet finns en lokaliseringsberedning, vars uppgift är att vara ett organ för samråd mellan regeringen, näringslivet, arbetsmarknadsorganisationer, kommunförbund och centrala ämbetsverk i frågor som rör regionalpolitiskt betingad samhällsplanering och lokaliseringsverksamhet.

Till inrikesdepartementet är också knuten en expertgrupp för regional utredningsverksamhet (ERU) som biträder vid uppläggningsplaneringen av den regionala utredningsverksamheten. Expertgruppens medverkan skall särskilt inriktas på uppgiftsfördelning samt metodologisk samordning och utveckling. Expertgruppen, som utöver ordförande har åtta ledamöter, skall också biträda forskningsberedningen med att samla informationer om och föreslå koordinering av forskningsverksamheten samt definiera forskningsbehov i lokaliseringsfrågor.

Som förut nämnts finns det en rådgivande expertgrupp för fysisk riksplanering, knuten till civildepartementet. Expertgruppen, som består av ordförande och åtta andra sakkunniga, har till uppgift att biträda vid

den pågående utredningsverksamheten beträffande fysisk riksplanering, bl. a. avseende metodfrågor o. d. Den fysiska riksplaneringen syftar till att belysa vilka långsiktiga konsekvenser som nuvarande utvecklingstendenser samt lokala, regionala och sektoriella planer kan få när det gäller bl. a. markanvändning, vattenanvändning och transportnät. För samhällssektorer och geografiska områden, inom vilka det i dag saknas sådan planering, skall göras långsiktiga bedömningar av anspråk på mark- och vattentillgångar, läge och miljö kvalitet. Den fysiska riksplaneringen skall vidare belysa tillgångarna (omfattning och läge) på efterfrågade fysiska resurser.

Vid statsrådsberedningen har nyligen inrättats ett tillfälligt sekretariat för framtidsstudier under ledning av en särskilt tillkallad sakkunnig. Sekretariatet har till uppgift bl. a. att bearbeta remissyttrandena över betänkandet Att välja framtid (SOU 1972:59), som avgetts av arbetsgruppen för framtidsforskning, och att föreslå former och organisation för den fortsatta verksamheten med framtidsstudier.

Riksdagens revisorers förslag

Strukturomvandlingen och det ökade behovet av en aktiv samhällsplanering har uppmärksamats av riksdagens revisorer, som funnit det vara av intresse att närmare granska hithörande förhållanden. Syftet därmed har varit att få uttrönt om fördelar kan vara att vinna genom att alla organisationsenheter som på ämbetsverksnivå sysslar med samhällsplanering hänförs till ett och samma departement. Resultatet har redovisats i en granskningspromemoria nr 16/1970.

I promemorian konstateras att planeringen av samhällsutbyggnaden, vilken även innefattar dispositionen av naturtillgångarna, till följd av den snabba samhällsutvecklingen i dag framstår som vårt allvarligaste problem. Samhällsplanering i betydelsen bebyggelseplanering är visserligen i huvudsak en kommunal angelägenhet. Det är dock staten som lagstiftningsvägen anger principerna för den kommunala planeringen och som även i stor utsträckning kontrollerar att gällande bestämmelser efterlevs. Därtill kommer att frågor som hänger samman med samhällsplaneringen i allt större utsträckning har visat sig vara av övergripande natur. Detta har medfört att den enskilda kommunen i många fall blivit en alltför liten planeringsenhet.

Riksdagens beslut år 1970 om partiell omorganisation av länsstyrelserna innebär -- konstateras det vidare i promemorian -- att möjligheter tillskapats för en samordnad statlig samhällsplanering på det regionala planet. På det centrala planet saknas däremot organisatoriska förutsättningar för en samordnad statlig samhällsplanering. Ett vidgat samrådsförfarande kan inte i någon större utsträckning undanröja olägenheterna. Dessa anses så väsentliga att de motiverar att frågan om planväsendets organisation och departementala ställning tas upp till närmare övervägande. En organisationsreform bör emellertid begränsas till de myndigheter vilkas arbetsuppgifter antingen helt eller till någon klart avgränsad del

avser samhällsplaneringen som sådan.

Riksdagsrevisorerna har — efter remissbehandling av granskningspromemorian — i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 februari 1972 framhållit, att de avhandlade frågorna är av den räckvidd och betydelse att de snarast bör bli föremål för närmare övervägande.

Totalförsvaret och försörjningsberedskapen

Totalförsvaret omfattar, förutom det militära försvaret, även det ekonomiska försvaret, det psykologiska försvaret och civilförsvaret samt ett flertal funktioner inom det civila samhället. De senare brukar sammanfattas under begreppet Övrigt totalförsvär. Det ekonomiska försvaret innefattar bl. a. livsmedelsförsörjning inkl. livsmedelsindustriproduktionen, övrig industriproduktion, energiförsörjning och transporter. Exempel på funktioner som är att hänföra till Övrigt totalförsvär är hälso- och sjukvården, polisverksamheten, den kommunala beredskapen och den för det civila totalförsvaret gemensamma regionala ledningsorganisationen.

Totalförsvarets ledning

Kungl. Maj:t och riksdagen svarar för *totalförsvarets högsta ledning* i såväl fred som krig. I fred är försvarsministern inom regeringen ansvarig för samordningen inom totalförsvaret. I krig övergår detta ansvar till statsministern.

För samordningen inom den högsta ledningen och mellan denna och den centrala ledningen har inrättats ett försvarsråd, där statsministern är ordförande. I försvarsrådet ingår de statsråd som statsministern kallar samt överbefälhavaren, cheferna för de viktigaste civila totalförsvarsmyndigheterna och en av civilbefälhavarna.

Under Kungl. Maj:t utövas *den centrala ledningen* av ett stort antal centrala verk och myndigheter, som leder verksamheten inom resp. ansvarsområde i såväl fred som krig. Överbefälhavaren har det operativa ansvaret för det militära försvarets ledning och biträds av försvarsstaben. Civilförsvarsstyrelsen, överstyrelsen för ekonomiskt försvar och beredskapsnämnden för psykologiskt försvar har till enda eller huvudsaklig uppgift att förbereda delar av totalförsvaret för beredskap och krig, medan de övriga — arbetsmarknadsstyrelsen, socialstyrelsen, statens jordbruksnämnd, rikspolisstyrelsen, kommunikationsverken m. fl. — omfattar sig med sådana totalförsvarsuppgifter som har samband med deras fredsmässiga verksamhet.

För samordning inom den centrala ledningen svarar totalförsvarets chefsnämnd som skall följa utvecklingen inom och utom landet på områden av betydelse för totalförsvaret och därvid ägna uppmärksamhet åt frågor som kräver samordnande åtgärder. I chefsnämnden ingår cheferna för de myndigheter som ingår i försvarsrådet samt kabinettssekreteraren i utrikesdepartementet och cheferna för vissa andra civila

myndigheter m. fl. Överbefälhavaren är f. n. ordförande i nämnden.

Militärledningen som är ett samordningsorgan i fred har att överlägga om för krigsmakten centrala frågor, att verka för samordning och enhetlighet inom krigsmakten samt att främja samverkan med andra myndigheter inom totalförsvaret.

Till överstyrelsen för ekonomiskt försvar är knutet ett råd med uppgift att verka för samordning av landets ekonomiska försvarsberedskap. Rådet för ekonomiskt försvar består av generaldirektören i överstyrelsen som är rådets ordförande, cheferna för försvarsstaben, civilförsvarsstyrelsen, statens jordbruksnämnd och arbetsmarknadsstyrelsen samt ordföranden i transportnämnden. Chef för annan central myndighet, som fullgör särskild beredskapsuppgift på det ekonomiska försvarets område, skall beredas tillfälle att delta i rådet vid behandling av ärende som rör myndighetens ansvarsområde.

Totalförsvarets regionala ledning är uppdelad på två nivåer, en högre och en lägre.

Den högre regionala ledningen utövas av sex militärbefälhavare och sex civilbefälhavare. Militärbefälhavarna leder under överbefälhavaren försvarsförberedelser och i krig militära operationer inom resp. militär-område. Civilbefälhavare har att i fred verka för samordning av totalförsvarsförberedelserna och inriktar i krig den civila totalförsvarsverksamheten inom sitt civilområde. De olika militär- och civilområdena har sammanfallande geografiska gränser.

Den lägre regionala ledningen utövas främst av försvarsområdesbefälhavarna (på Gotland militärkommandochefen) och länsstyrelserna. Andra militära chefer på lägre regional nivå är örlogsbaschefer och sektorchefer med ansvar för ledning av marina förband resp. flygvapenförband. Länsstyrelserna leder och samordnar civil totalförsvarsverksamhet inom länen och svarar för verkställigheten inom ett stort antal funktioner. Landet är indelat i 26 försvarsområden och 24 län med i huvudsak samma geografiska omfattning.

Samordning inom totalförsvaret

Totalförsvaret kräver förberedelser och insatser på många av samhällslivets områden. Som ett led i samhällsplaneringen sker också en planläggning för verksamheten under beredskapstillstånd och krig. Ett flertal författningar som reglerar den civila försvarsverksamheten är utfärdade.

Försvarsministern har som nämnts ett särskilt ansvar för samordningen av totalförsvarets verksamhet i fred. För denna uppgift har han en särskild samordningsavdelning i försvarsdepartementet. Avdelningen har tre huvuduppgifter, nämligen samordning av budgetarbetet, av den administrativa beredskapen samt av den operativa beredskapen och därmed sammanhängande övningar och utbildning.

Sedan den 1 juli 1972 är en särskild beredning för långsiktig totalförsvarsplanering knuten till försvarsdepartementet. Ledamöter i beredningen, som har till uppgift att samordna totalförsvarsplaneringen

inom Kungl. Maj:ts kansli, är kabinetssekreteraren i utrikesdepartementet, statssekreteraren hos chefen för finansdepartementet, statssekreterarna i vart och ett av försvars- och handelsdepartementen och i statsrådsberedningen samt departementsrådet i försvarsdepartementets samordningsavdelning. Statssekreteraren i försvarsdepartementet är ordförande i beredningen.

Inom försvarsdepartementet finns också sedan den 1 juli 1972 inrättat ett sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret. Detta organ svarar för att statsmakterna får önskat underlag för att inrikta planeringen av totalförsvaret. Chefen för sekretariatet fungerar också som sekreterare åt den nyss nämnda beredningen.

Försörjningsberedskapen

En vägledande princip för vårt totalförsvaret är att den som ansvarar för en viss för totalförsvaret betydelsefull verksamhet i fred också skall ha ansvar för erforderliga försvarsförberedelser för verksamheten. Härigenom säkerställs en smidig övergång från freds- till krigssamhälle. Principen ger alltså en god beredskap men medför samtidigt ett stort behov av samordning.

Det ekonomiska försvaret skall trygga folkförsörjningen i dess vidaste bemärkelse för att vårt land skall kunna motstå ekonomiska påtryckningar utifrån, klara avspärrningskriser och neutralitetslägen samt få samhällsmaskineriet att fungera under och efter ett krig. De åtgärder som vidtas i fred avser i första hand planläggning av krigsleveranser, av handels verksamhet, av undanförsel, av krigsproduktion och av krigsimport samt planläggning och anskaffning av beredskapslager och förberedelser för ransoneringar och regleringar. Vissa försörjningsområden beaktas särskilt, såsom försörjningen med livsmedel, kläder, bostäder, råvaror, maskiner, transporter, energi, post, tele, arbetskraft och betalningsmedel.

Försörjningsberedskapen planläggs och leds i central instans av ett mycket stort antal myndigheter och organ. Ansvaret för samordningen av planläggningen åvilar med något undantag överstyrelsen för ekonomiskt försvar, som också har det direkta ansvaret för bl. a. bränsle- och drivmedelsförsörjningen, huvuddelen av industriproduktionen och handeln samt beredskapslagringen i fråga om flertalet varor och förnödenheter. För planläggning och ledning i krig av livsmedelsproduktionen (inkl. livsmedelsindustrin) och beredskapslagringen av livsmedel svarar statens jordbruksnämnd. Transportverksamheten planläggs och leds i krig av transportnämnden och vissa kommunikationsverk, medan andra kommunikationsverk svarar för post- och teleförbindelser. Elkraftförsörjning, bank- och försäkringsväsende planläggs och leds av andra centrala myndigheter. För programverksamheten på radio och TV svarar Sveriges Radio AB.

På regional nivå leds och samordnas beredskapsplanläggningen inom det ekonomiska försvaret främst av länsstyrelser och civilbefälvare.

På det lokala planet faller ansvaret för beredskapsplanläggningen i fred främst på primärkommunerna. Liksom beträffande befolkningsskyddet har kommunerna också viktiga uppgifter när det gäller folkförsörjningen. I planläggningsarbetet för det ekonomiska försvaret deltar även företag och sammanslutningar av olika slag.

Det civila försvarets ledning

Vid riksdagens behandling av propositionen 1964:109 angående ny organisation av totalförsvarets regionala ledning m. m. väcktes inom andra kammaren en motion (II:904), vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära sådana kompletterande direktiv för den pågående civilbefälvharutredningen att utredningen också övervägde frågan om en ledande och inspekterande instans för civilförsvarets beredskap över hela landet. Utan att ta ställning till om behov förelåg av en sådan instans eller om den i motionen berörda frågan lämpligare kunde lösas på annat sätt fann statsutskottet i sitt utlåtande (SU 1964:189) skäl tala för att spørsmålet om den centrala lednings- och inspektionsverksamheten på det civila försvarets område närmare utred- des i lämpligt sammanhang. Utskottets hemställan härom bifölls av riksdagen (rskr 1964:362).

Riksdagsskrivelsen remitterades av Kungl. Maj:t till 1965 års försvars- utredning som lät en expertgrupp utföra vissa studier rörande den funktionsmässiga och ekonomiska avvägningen mellan de olika delarna av totalförsvaret. Resultatet redovisades i rapporten Vissa avvägningsfrågor inom totalförsvaret (Ds Fö 1967:15). Försvarsutredningen, som inte ansåg sig böra gå närmare in på frågor av detta slag, överlämnade i februari 1968 rapporten till chefen för försvarsdepartementet.

Expertgruppen avstyrkte för sin del att en central stab skulle inrättas för det civila totalförsvaret och förordade i stället ett vidgat organiserat samrådsförfarande och — där så var möjligt — en arbetsfördelning enligt ”huvudstabsprincipen”. Expertgruppen anförde ytterligare:

Genom den av utredningen skisserade styrningen från totalförsvarets högsta ledning av det säkerhetspolitiska underlaget för all totalförsvars- verksamhet och en fastare koordinering av de centrala myndigheternas planläggning kan det förutsättas, att de senares ledande och inriktande verksamhet får mer enhetlig karaktär. Utredningen föreslår att överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap samt övriga centrala myndigheter med uppgifter inom totalförsvaret och vilka i regional instans representeras av länsstyrelserna ges samma befogenheter i förhållande till dessa som för närvarande tillkommer civilförsvarsstyrelsen. I princip bör dessa befogenheter gälla även gentemot civilbefälvharna. Enligt utredningens mening kan den i nyssnämnda riksdagsskrivelse aktualiserade frågan anses tillfredsställande löst, om utredningens förslag genomföres.

Rapporten remitterades till ett stort antal myndigheter för yttrande. Flertalet remissinstanser — däribland överbefälvhavaren och överstyrelsen för ekonomiskt försvar — delade expertgruppens uppfattning att det inte är möjligt att skapa en civil stab i central instans med uppgifter

motsvarande försvarsstabens. Behovet av en samordnande central instans vitsordades av bl. a. civilförsvarsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen.

Civilförsvarsstyrelsen kunde inte ansluta sig till utredningens förslag om arbetsfördelning enligt "huvudstabsprincipen" och föreslog mera långtgående åtgärder. Styrelsen ansåg tiden vara inne för en hopknytning av civilförsvaret, den planerande verksamheten inom det ekonomiska försvaret och det psykologiska försvaret under en myndighet. I och med detta skulle betydande fördelar vinnas och samordningen inom denna del av den civila sektorn bli total.

Arbetsmarknadsstyrelsen ifrågasatte om de av utredningen föreslagna åtgärderna skulle leda till en mera enhetlig planläggning inom de centrala myndigheterna. Verket ansåg att det finns många konkreta frågor inom totalförsvaret, som kräver samordnade lösningar och som skulle göra en samordnande central instans önskvärd.

1964 års civilbefälvharutredning, som numera slutfört sitt uppdrag, har inte behandlat frågan om ett centralt ledningsorgan för det civila försvaret.

Genom beslut den 28 december 1972 har Kungl. Maj:t lagt riksdagens förenämnda skrivelse till handlingarna.

Utskottet

Vårt totalförsvar motsvarar stora delar av fredssamhället, omställt för att stå emot påfrestningarna i en krigssituation. Enligt den av riksdagen godkända beskrivningen av målen för vårt totalförsvar gäller bl. a. att totalförsvarets olika delar skall samverka och understödja varandra för att man skall få största möjliga sammanlagd försvarseffekt (FöU 1972:17 s. 34- 35). I samband med 1972 års försvarsbeslut framhölls att delar av totalförsvaret i mycket stor utsträckning bygger på resurser som primärt har anskaffats för fredsriktad verksamhet och att man därför vid försvarsplaneringen ständigt måste ge akt på hur fredsresurserna utvecklas (FöU 1972:17 s. 46).

Motionen 1973:1122 berör hela totalförsvaret och därmed stora delar av samhällsplaneringen. Tankegångarna i motionen ligger i linje med den beslutade inriktningen av totalförsvaret men motionärerna framhåller särskilt värdet av att man i samhällsplaneringen – vid planering och utformning av kommunikationer, industrilokalisering, jordbrukspolitik, energiförsörjning, sjukvård m.m. – tar hänsyn till olika alternativs fördelar och nackdelar från försvarspolitisk synpunkt.

Motionen tar upp frågor som är av väsentlig betydelse för totalförsvaret. Den aktualiserar olika aspekter rörande samverkan och samordning inom stora delar av samhällsplaneringen. Utskottet, som i sitt arbete måste beakta behovet av samordning mellan olika delar av totalförsvaret, tar i det följande upp några sidor av det mycket stora område som motionen berör. En sammanställning av de statliga organen för samordning av samhällsplanering och totalförsvar på central och regional nivå redovisas i en bilaga till detta betänkande.

De strukturella förändringar som sker i samhället påverkar vår försörjningsberedskap i negativ riktning och ökar vårt importberoende. Näringslivets fortgående strukturomvandling har emellertid inte bara denna effekt. Den industriella utvecklingen medför ökade krav på naturresurserna, vilket i sin tur skapar miljöproblem och andra problem i samhället. Utnyttjandet av naturresurserna har alltmer övergått från att vara enbart en lokal angelägenhet till att bli en riksangelägenhet.

Det föreligger alltså ett behov av att kunna överblicka naturresurserna i riksperspektiv. Samhällsplaneringen har — som framgår av den föregående redogörelsen — alltmer kommit att präglas av bedömningar på riksnivå i syfte att styra hushållningen med dessa resurser. De övergripande insatserna från samhällets sida har i huvudsak varit av två slag, nämligen dels en samlad regional politik, dels en förstärkt översiktlig fysisk planering.

Det är en uppgift främst för *regionalpolitiken* att utforma ett mönster för den långsiktiga fördelningen av sysselsättning och bosättning i landet. De allmänna målen för regionalpolitiken har angetts av 1964 och 1970 års riksdagar. Riktlinjer för den fortsatta regionalpolitiska planeringen fastställdes av statsmakterna hösten 1972, varigenom underlag skapades för en rullande regional utvecklingsplanering. Ett huvudmål för regionalpolitiken är att de successivt tillgängliga resurserna skall utnyttjas så att tre väsentliga välfärdskomponenter — arbete, service och god miljö — blir tillgängliga för alla människor. Den plan för utveckling av den regionala strukturen och de angivna planeringsnivåerna för länen som riksdagen har godkänt utgör grunden för strävandena att nå detta huvudmål.

Den fysiska riksplaneringen är ett medel att nå de välfärdspolitiska målen. Statsmakterna har genom 1972 års beslut antagit allmänna riktlinjer för hushållning med mark och vatten, vari även vissa försvarsaspekter ingår. Dessa riktlinjer är dels verksamhetsanknutna och visar hur vissa verksamheter bör behandlas i den fysiska planeringen, dels geografiskt anknutna och avser hushållningen med naturresurserna i vissa delar av landet. Riktlinjerna lägger fast vissa riksintressen som skall preciseras genom överläggningar mellan länsstyrelser och kommuner. Frågor där enighet om beaktandet av ett riksintresse inte kan uppnås får ytterst avgöras av Kungl. Maj:t. Länsstyrelsernas arbete i denna del avses vara samordnat med den fortsatta länsplaneringen och den regionala trafikplanering som nu pågår. Preciseringarna av markutnyttjandet sker sålunda som hittills ytterst i den kommunala fysiska planeringen men med begränsning av det kommunala planmonopolet då kommunala intressen ställs mot ett riksintresse.

Hushållningen med mark och vatten har självfallet nära samband med politiken på andra områden. Den fysiska riksplaneringen måste också utgå från målen för t. ex. den ekonomiska politiken, regionalpolitiken, industripolitiken, jordbrukspolitiken, trafikpolitiken och försvarspolitik. De mål som var för sig ställts upp inom dessa områden ter sig delvis motstridiga. Åtgärder som bedöms angelägna ur en aspekt kan ibland få icke önskade konsekvenser ur en annan. En samordning av

planeringen inom olika områden är därför nödvändig för att så långt möjligt undvika att icke önskade effekter uppstår.

I kommunerna finns redan genom den sammanhållna förvaltningen en *naturlig samordning*. På *regional nivå* har genom *omorganisationen* av den statliga länsförvaltningen skapats förutsättningar för en viss likformighet i handlandet. I central instans är däremot planeringsuppgifterna splittrade på ett flertal olika myndigheter under skilda departement. Inom Kungl. Maj:ts kansli har man på olika sätt sökt tillgodose föreliggande samordningsbehov. För beredningen av vissa ärenden har inrättats särskilda beredningar, expertgrupper och liknande.

Mellan tre övergripande planeringsformer med geografisk inriktning – den fysiska riksplaneringen, den regionalpolitiska planeringen och transportplaneringen – är samordningsbehovet särskilt stort. En samordning mellan dessa planeringsformer sker inom Kungl. Maj:ts kansli. De förslag i fråga om den regionalpolitiska planeringen och vissa av de riktlinjer för markhushållningen som riksdagen tagit ställning till har utarbetats i nära samverkan mellan inrikes- och civildepartementen. Propositionen 1972:111 i dess helhet utarbetades inom Kungl. Maj:ts kansli under medverkan av statsrådsberedningen och fem fackdepartement och propositionen avgavs till riksdagen efter föredragning av statsministern.

Möjligheterna att väga samman de principiella utgångspunkterna ökar genom att den pågående länsplaneringsomgången, de kommunala planeringsprogrammen och den regionala trafikplaneringen tidsmässigt samordnats så att en gemensam bedömning blir möjlig under år 1975.

Det finns många exempel på övergripande samordning i samhällsutvecklingen. Lokaliseringsprövning enligt byggnadslagen och miljöskyddslagen samordnas hos Kungl. Maj:t beträffande industriell eller liknande verksamhet av väsentlig betydelse för hushållningen med landets samlade mark- och vattentillgångar. Ett annat exempel är bostadsbyggandet där planeringen i väsentliga delar knyter an till den övergripande regionala och fysiska planeringen. Dit kan också räknas vissa byggnads- och finansieringsregler, t. ex. sådana som rör byggandet av skyddsrum. Denna fråga har nyligen utretts (SOU 1972:50) och är nu beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att länsberedningen, som tillkallades år 1970, enligt sina direktiv bl. a. har att behandla frågan om uppgiftsfördelningen inom den statliga sektorn mellan centrala och regionala organ. Beredningen väntas lägga fram ett principbetänkande år 1974. Möjlighet torde då uppstå att ta även dess resultat i beaktande vid de gemensamma planeringsbedömningarna år 1975.

Som framgår av den föregående redogörelsen har strukturomvandlingen och det ökade behovet av en aktiv samhällsplanering uppmärksamats av riksdagens revisorer. De har med sin undersökning velat få uttrönt om fördelar kan vara att vinna genom att alla organisationsenheter som på ämbetsverksnivå sysslar med samhällsplanering hänförs till ett och samma departement. Revisorerna har för sin del konstaterat att organisatoriska förutsättningar för en samordnad statlig samhällsplanering på det

centrala planet saknas. Olägenheterna anses så väsentliga att de motiverar att frågan om planväsendets organisation och departementala ställning tas upp till närmare övervägande.

Utskottet har härmed redovisat vissa förhållanden och frågor inom samhällsplaneringen. Totalförvarssynpunkter kan vid sådan planering komma in med olika tyngd och får under inga omständigheter glömmas bort under arbetets gång. Konflikter mellan olika samhällsintressen måste i stor utsträckning avgöras av statsmakterna eller med ledning av riktlinjer som har beslutats av dessa.

Utskottet går här efter över till att redovisa vissa särskilda frågor rörande samverkan och samordning inom t o t a l f ö r s v a r e t och vid försvarsplaneringen.

Förutom det militära försvaret omfattar totalförsvaret civilförsvaret, det psykologiska försvaret och det ekonomiska försvaret samt ett flertal andra samhällsfunktioner. De senare brukar sammanfattas under begreppet Övrigt totalförvar. Till denna kategori är att hänföra bl. a. hälso- och sjukvården, polisverksamheten, den kommunala beredskapen och den för det civila totalförsvaret gemensamma regionala ledningsorganisationen.

Totalförsvaret har en väl utvecklad ledningsfunktion. Inom totalförsvaret utgör ledningen en särskild totalförvarsfunktion, en funktion som skär igenom hela totalförsvaret både vertikalt och horisontellt. Detta har sin grund i de särskilda förhållanden inom totalförsvaret som påkallar samverkan och samordning, nämligen

- behovet av att i varje situation kunna utnyttja våra begränsade resurser optimalt,
- totalförsvarets vida förgrening i samhället och dess olika funktioner,
- principen för ansvarsfördelning, nämligen den att varje departement och myndighet som har ansvaret för en viss verksamhet i fred också skall ha ansvaret för samma verksamhet i krig - i den mån den skall bedrivas i krigstid — och därmed också för den nödvändiga planeringen i fred.

Förutom inrättandet av försvarsrådet och chefsnämnden har en rad åtgärder vidtagits i samverkans- och samordningssyfte. Samverkan, samråd och ömsesidig orientering är föreskrivna i berörda myndigheters instruktioner. Som exempel kan nämnas att överbefälhavaren äger rätt att ta del av beredskapsplaneringen hos vissa civila myndigheter, som å sin sida är skyldiga att lämna överbefälhavaren orientering om denna. Överstyrelsen för ekonomiskt förvar har som uppgift att samordna förberedelserna för landets ekonomiska förvar medan myndigheter med uppgifter inom det ekonomiska försvaret har ålagts att hålla överstyrelsen orienterad om sin beredskapsplanering. Till vissa myndigheter har knutits rådgivande organ, t. ex. rådet för ekonomiskt förvar samt beredskapsråden hos socialstyrelsen och jordbruksnämnden. Näringsidkare är skyldiga att lämna uppgifter till ledning för överstyrelsens planläggning och att biträda vid planläggningen.

Vidare kan nämnas att man — för att säkerställa en fortlöpande

samverkan — hos ett stort antal centrala myndigheter samt länsstyrelserna och järnvägsbefälhavarna har s. k. militärassistenter som tillhör försvarsstaben men som ständigt tjänstgör vid resp. myndighet. För samordning av verksamheten inom särskilt betydelsefulla områden finns särskilda samverkansorgan av vilka som exempel kan nämnas centrala sjukvårdsledningen, centrala fältarbetsberedningen och totalförsvarets teleberedning. Flera av dessa är avsedda att verka i både fred och krig. I princip verkar de genom att kartlägga behov och resurser för att täcka behoven, föreslå fördelning av resurser för olika totalförvarsändamål samt utarbeta principer för prioritering.

Det finns dock en markant skillnad mellan det militära försvaret och dess civila motsvarighet såvitt gäller ledningen. Det militära försvaret har en enhetlig operativ ledning på *central nivå* — överbefälhavaren — som lyder under Kungl. Maj:t. Det civila försvarets ledning är däremot splittrad. På central nivå finns ett 20-tal myndigheter med totalförvarsuppgifter av större omfattning. Dessa är alla direkt underställda Kungl. Maj:t.

Av de centrala myndigheterna har de militära myndigheterna, civilförsvarsstyrelsen, överstyrelsen för ekonomiskt försvar och beredskapsnämnden för psykologiskt försvar uteslutande totalförvarsuppgifter, medan övriga myndigheter — statens järnvägar, televerket, socialstyrelsen osv. — i fredstid handhar totalförvarsfrågor vid sidan om fredsriktad verksamhet. I krig fortsätter myndigheterna sin verksamhet med oförändrade ansvarsområden. Varje myndighet har en till krigsuppgifterna anpassad organisation. För överstyrelsen och beredskapsnämnden innebär dock övergången till krigsorganisation att handels- och industrikommissionen och bränslekommissionen resp. statens upplysningscentral bildas.

På *regional nivå* är förhållandena inom det militära och det civila försvaret i ledningshänseende mera likartade. Verksamheten inom varje militärområde och civilområde planläggs och leds av en militärbefälhavare resp. civilbefälhavare. Dessa myndigheters befogenheter är emellertid i fred något olika genom att civilbefälhavarna — som hittills alltid har varit landshövdingar — inte har samma starka ställning som militärbefälhavarna. Civilbefälhavaren skall visserligen verka för att totalförsvaret planläggs för en enhetligt inriktad verksamhet men han kan inte ge länsstyrelserna direktiv rörande planläggningsarbetet. I stället kan han av länsstyrelser och andra statliga ledningsorgan fordra att de samråder med honom innan de fastställer sina planer. I krig blir däremot civilbefälhavarens uppgift att som högsta civila totalförvarsmyndighet inom civilområdet verka för att största möjliga försvarseffekt uppnås. Han skall samordna de civila försvarsåtgärderna och i samråd med militärbefälhavaren verka för att det militära och det civila försvaret samordnas.

Utskottet skall här något beröra frågan om en ledande och inspekterande instans för det civila försvarets beredskap över hela landet. Med anledning av en motion i ämnet som väcktes vid riksdagens behandling av propositionen 1964:109 angående ny organisation av totalförsvarets regionala ledning m. m. rekommenderade statsutskottet (SU 1964:189)

att spørgsmålet om den centrala lednings- och inspektionsverksamheten på det civila försvarets område närmare utreddes i lämpligt sammanhang. En expertgrupp som tillsattes av 1965 års försvarsutredning avstyrkte för sin del att en central stab skulle inrättas för det civila totalförsvaret och förordade i stället i första hand ett vidgat organiserat samrådsförfarande.

Kungl. Maj:t har med anledning härav och efter remissbehandling av expertgruppens rapport inte funnit anledning att återkomma till riksdagen med förslag i ämnet. Frågan om en samordnande central instans har emellertid i viss mån aktualiserats genom den nu föreliggande motionen. Utskottet anser att samordningen inom de civila delarna av totalförsvaret är av stor betydelse och förutsätter att hithörande frågor bevakas. Utskottet vill f. n. inte förorda någon utredning eller viss lösning.

Utskottet skall här även beröra en annan fråga av betydelse för försvarsplaneringen, nämligen den regionala indelningen.

Man har vid indelningen av riket strävat efter att samverkande militära och civila chefer skall ha geografiskt överensstämmande ansvarsområden och att dessa — så långt möjligt — bygger på den civiladministrativa indelningen. Militärömråden och civilömråden har också helt sammanfallande gränser. På den lägre regionala nivån finns däremot vissa avvikelser från den angivna principen. Detta har skapat svårigheter för berörda länsstyrelser och militära staber i deras planeringsarbete.

I en motion till 1972 års riksdag hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag om sådan ändring av civil- och militärömrådesgränserna för Gävleborgs och Kalmar län att överensstämmelse uppnås med länsgränserna. Motionen avlogs av riksdagen med hänvisning till länsberedningens arbete. Under utskottsbehandlingen framhöll försvarsutskottet, som fått tillfälle att yttra sig över motionen, att det förelåg behov av särskilda anvisningar för försvarsplanläggningen vid delning av län på olika militär- och civilömråden. Utskottet anförde härom ytterligare

Särskilda föreskrifter erfordras också när det gäller administration och ledning av verksamheten inom de länsdelar som i krig skall avskiljas från moderlandet. Eftersom det torde dröja innan den regionala indelningen kan tas upp till slutlig behandling av statsmakterna, förutsätter utskottet att närmare direktiv och anvisningar under tiden utfärdas till ledning för arbetet på regional nivå.

Liknande synpunkter framfördes av civilutskottet, vars uttalanden riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännä (CU 1972:31, rskr 1972:293). Försvarsutskottet, som har inhämtat att direktiv och anvisningar för försvarsplaneringen i berörda län ännu inte utfärdats, finner det angeläget att önskemålen härom tillgodoses.

Sammanfattningsvis anser utskottet att det finns goda förutsättningar för att försvarspolitiska synpunkter blir redovisade och beaktade vid samhällsplaneringen. Vid konflikt med andra samhällsintressen måste dock göras en avvägning med beaktande av en rad faktorer, bl. a. fredsekonomiska.

I vissa fall kan emellertid vidtas åtgärder för att förbättra försvarsberedskapen som inte behöver medföra konflikt med andra intressen. Vår försörjningsberedskap har avgörande betydelse för möjligheterna att fullfölja den deklarerade neutralitetspolitiken och det är inte minst denna beredskap som nu bör ägnas ökad uppmärksamhet. Den kommunala beredskapen är ett annat viktigt område, nära knutet till bl. a. civilförsvaret, försörjningsberedskap och allmän kommunal planering. Behovet av åtgärder för att trygga nyhetsförmedlingen i krig och andra krissituationer kan också nämnas i detta sammanhang.

Med den valda principen för ansvarsfördelning inom totalförsvaret — att varje departement och myndighet som har ansvaret för en viss verksamhet i fred även skall ha ansvaret för samma verksamhet i krig, om den skall bedrivas i krigstid — ställs krav på resurser för samordnande verksamhet på olika nivåer. Inom Kungl. Maj:ts kansli är det särskilt samordningsavdelningen inom försvarsdepartementet som har viktiga uppgifter i detta avseende.

Utskottet anser inte att riksdagen bör göra framställning till Kungl. Maj:t i enlighet med motionärernas förslag. Motionen bör alltså inte bifallas.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1973:1122.

Stockholm den 30 oktober 1973

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

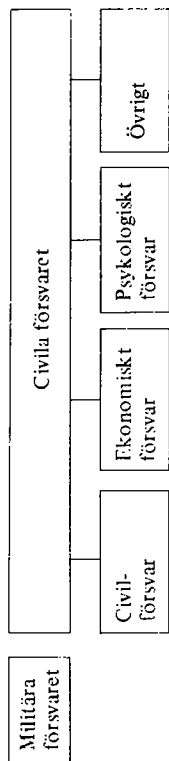
Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Enskog (fp), Gustafsson i Uddevalla (s), Gustavsson i Ängelholm (s), Häll (s), Brännström (s), Glimmér (c), Pettersson i Lund (s), Virgin (m), Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Olsson i Kil (fp) och Runesson (s).

Statliga organ för samordning av samhällsplanering och totalförsvar på central och regional nivå

Övergripande samordning

TOTALFÖRSVAR
Försvarsrådet
Totalförsvarsberedningen
Totalförsvarets chefsnämnd
Militärledningen
Rådet för ekonomiskt försvar

Departementsnivå Olika departement

L'öö/Sam
SSL.P

Central instans

Cf'sÖÖBN

Rikspolisstyrelsen
Socialstyrelsen
Riksnämnden för
kommunal beredskap
m. fl.

*Högre regional
instans*

MB CBCBCBCB

*Lägre regional
instans*

Fobef

Lstv

LstyLsty

Förkortningar i bilagan

BN	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar
CB	Civilbefälhavare
Cfs	Civilförsvarsstyrelsen
Fobef	Försvarsområdesbefälhavare
Fö/Sam	Försvarsdepartementets samordningsavdelning
Lsty	Länsstyrelse
MB	Militärbefälhavare
SSLP	Sekretariatet för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret m. m.
ÖB	Överbefälhavaren
ÖEF	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

